

ANALIZA COMPARATIVĂ DINTRE TRAFICUL DE FIINȚE UMANE ȘI MUNCA FORȚATĂ

STĂVILĂ Mihai,

Dr., conf.univ,

stavila.m.v@gmail.com

DAVID Larisalina,

Studentă, anul 3, Facultatea de drept,

david.larisalina@mail.ru

Rezumat: Muncă forțată și traficul de ființe umane sunt forme grave de exploatare, fiecare cu caracteristici distincte. Muncă forțată implică impunerea serviciului sub amenințarea pedepsei, fără un scop definit, în timp ce traficul de ființe umane implică recrutarea și exploatarea indivizilor în diverse moduri, inclusiv prin muncă sau servicii forțate. Aceste infracțiuni diferă în obiectul lor juridic și scopul lor în cadrul legislației penale.

***Cuvinte-cheie:** Muncă forțată, traficul de ființe umane, exploatare, indivizi, sistem legal, sclavie, distincție.*

Summary: Forced labor and human trafficking are serious forms of exploitation, each with distinct characteristics. Forced labor involves imposing service under threat of punishment, without a defined purpose, while human trafficking involves recruiting and exploiting individuals in various ways, including through forced labor or services. These crimes differ in their legal subject matter and their purpose within criminal law.

***Keywords:** Forced labor, human trafficking, exploitation, individuals, legal system, slavery, distinction.*

Introducere: Muncă forțată sau obligatorie reprezintă orice formă de muncă sau serviciu cerută unui individ sub amenințarea unei pedepse și pentru care persoana respectivă nu s-a oferit voluntar. Termenul de muncă forțată este adesea asociat cu conceptul de „sclavie modernă”, care se distinge de sclavia tradițională prin faptul că nu presupune neapărat proprietatea unei persoane asupra alteia, ci mai degrabă exercitarea constrângerii și limitarea libertății individului.

Sclavia tradițională implică deținerea unei persoane de către alta, în timp ce munca forțată se referă mai degrabă la exercitarea constrângerii și restricționarea libertății individului. Prin urmare, sclavia poate fi considerată o formă de muncă forțată, dar nu este singura. Există numeroase categorii de muncă forțată, variind de la sclavie până la servitute.

Constrângerea prin datorii este un exemplu de muncă forțată în care o persoană care oferă un împrumut folosește munca sau serviciile altei persoane pentru a-și recupera datoria. Atunci când munca prestată este proporțională cu valoarea datoriei, dar aceasta nu este încă achitată, situația poate fi considerată constrângere prin datorie.

Traficul de ființe umane reprezintă recrutarea, transportul, transferul, adăpostirea sau primirea persoanelor prin forță, amenințare, fraudă sau alte forme de constrângere în scopul exploatării. Exploatarea poate include, printre altele, prostituția sau alte forme de exploatare sexuală.

În Codul Penal al Republicii Moldova, traficul de ființe umane este definit ca recrutarea, transportul, transferul sau primirea unei persoane în scop de exploatare sexuală, muncă forțată, sclavie sau alte forme de exploatare.

Structura ambiguă a unor articole din Codul Penal și riscul de calificare eronată a faptelor penale au generat necesitatea delimitării clare a acțiunilor constitutive ale acestor infracțiuni. Delimitarea adecvată este esențială pentru a evita abuzurile și pentru a asigura justiția în încadrarea juridică a faptelor infracționale.

Metode de cercetare științifică utilizate și materialele aplicate: Prezentul articol se bazează pe cercetarea legislației Republicii Moldova, a doctrinei juridice și a practicii judiciare pentru a clarifica și delimita distincțiile esențiale dintre traficul de ființe umane și munca forțată. Analiza cuprinzătoare a acestor surse de informații a fost fundamentată pe o metodologie riguroasă de cercetare științifică, care a implicat mai multe etape și instrumente de analiză.

S-a efectuat o analiză detaliată a prevederilor legale din Codul Penal al Republicii Moldova și din alte acte normative relevante care vizează infracțiunile de trafic de ființe umane și muncă forțată.

S-a identificat și s-a interpretat dispozițiile legislative care definesc și disting cele două fenomene, precum și sancțiunile aplicabile în cazurile de încălcare a acestor legi.

S-a consultat literatura de specialitate, articolele științifice și tratatele juridice care abordează subiectul traficului de ființe umane și al muncii forțate în contextul legislației moldovenești.

S-au analizat punctele de vedere ale experților în domeniu cu privire la interpretarea și aplicarea legilor în aceste domenii, precum și opinii privind distincțiile esențiale între traficul de ființe umane și munca forțată.

S-au studiat deciziile instanțelor de judecată relevante referitoare la cazurile de trafic de ființe umane și muncă forțată, pentru a înțelege modul în care sunt interpretate și aplicate legile în practică.

S-au analizat argumentele și motivele deciziilor judecătorești, precum și interpretările jurisprudențiale care pot influența înțelegerea și aplicarea legii în aceste domenii.

În final, combinând aceste metode de cercetare și analizând materialele relevante, am realizat o investigație detaliată și echilibrată a distincțiilor dintre traficul de ființe umane și munca forțată în legislația Republicii Moldova.

Rezultate și discuții: *Muncă forțată:* muncă forțată sau obligatorie înseamnă orice muncă sau serviciu pretins unui individ sub amenințarea unei pedepse oarecare și pentru care numitul individ nu s-a oferit de bună voie. Prin muncă forțată se desemnează deseori noțiunea de „sclavie modernă”, conceptul de proprietate diferențind munca forțată și sclavia în sensul tradițional. Întrucât sclavia tradițională presupune posedarea unui sclav de către o altă persoană, munca forțată indică numai exercitarea constrângerii și limitarea libertății persoanei. Astfel, *sclavia* este o formă a muncii forțate, dar nu unica. Există multe categorii de muncă forțată - de la sclavie și până la servitute.

Constrângere prin datorii: Este un exemplu de muncă forțată. Constrângerea prin datorie este o situație care apare atunci când o persoană oferă un împrumut unei altei persoane și folosește serviciile sau munca acesteia din urmă sau a altor persoane asupra cărora debitorul deține control, în vederea rambursării datoriei. Atunci când munca prestată este evaluată rezonabil, dar datoria nu este lichidată, situația se transformă în constrângere prin datorie.

Traficul de ființe umane: Traficul de persoane înseamnă recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea persoanelor prin amenințare cu forța sau prin folosirea forței sau a altor forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de putere sau situație de vulnerabilitate, sau prin oferirea sau acceptarea de plăți sau foloase pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra altei persoane în scop de exploatare. Exploatarea va include, la nivel minim, exploatarea prostituției altora sau alte forme de exploatare sexuală.

Traficul de ființe umane este definit ca fiind „recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unei persoane în scop de exploatare sexuală comercială sau necomercială, prin muncă sau servicii forțate, în sclavie sau în condiții similare sclaviei, de folosire în conflicte armate sau în activități criminale, de prelevare a organelor sau țesuturilor pentru transplantare...”.

Adică, însuși traficul se exprimă prin următoarele acțiuni: recrutare, transportare, transfer, adăpostire sau primire însoțite de acțiunile adiacente nominalizate în lege, în timp ce sclavia se realizează prin trei modalități normative: punerea unei persoane în stare de sclavie, ținerea unei persoane în stare de sclavie, determinarea unei persoane la condiții similare sclaviei, iar munca forțată – prin forțarea unei persoane să presteze o muncă împotriva dorinței sale, forțarea la muncă

obligatorie, ținerea persoanei în servitute pentru achitarea unei datorii și obținerea muncii sau serviciilor prin metodele indicate în *art.168 CP RM*.

Structura ambiguă a art. art. 165 și 168 Cod penal și existența riscului de calificare eronată a faptelor penale, precum și faptul că *infracțiunea prevăzută de art. 168 Cod penal este pedepsită mai blînd decît traficul de ființe umane chiar dacă reprezintă realizarea scopului de exploatare care intră în definiția traficului de ființe umane a generat necesitatea de delimitare a acțiunilor acestor infracțiuni.*

La moment delimitarea respectivă este foarte anevoioasă, lăsînd un teren extins pentru abuzuri din partea persoanelor împuternicite la încadrarea juridică a acțiunilor făptuitorului.

Delimitarea clasică a acestor două infracțiuni nu este descrisă clar și convingător nici în doctrină. Mai mult decît atît, Hotărîrea Plenului CSJ nr. 37 din 22.11.2004¹ nu face nici o referință la delimitarea acestor infracțiuni.

În scopul oferirii unei calificări fără echivoc a acțiunilor făptuitorului în baza art. 165 Cod Penal al Republicii Moldova, cînd traficul s-a comis în scop de exploatare prin muncă sau în baza art. 168 Cod Penal al Republicii Moldova², care presupune comiterea muncii forțate, ar fi cazul de concretizat care acțiuni ale făptuitorului urmează a fi încadrate în baza art. 168 Cod penal.

Latura subiectivă, ca element separat al componenței de infracțiune, și care constituie atitudinea psihică a făptuitorului pentru fapta care o comite, se manifestă prin intenție exclusiv directă, deoarece din start impune realizarea unui scop special (de exploatare în diverse domenii, inclusiv prin muncă). Acțiunile enumerate la latura obiectivă trebuie să fie comise în scop de exploatare sexuală comercială sau necomercială, prin muncă sau servicii forțate, în sclavie sau în condiții similare sclaviei, de folosire în conflicte armate sau în activități criminale, de prelevare a organelor sau țesuturilor pentru transplantare.³

Dacă se observă, *scopul*, deși este un component facultativ al laturii subiective, pentru traficul de ființe umane acesta este specificat de legiuitor ca relevant la calificare.

Dacă acțiunile sunt comise în alt scop decît cele stabilite, calificarea acțiunilor se va efectua în baza altei componențe de infracțiuni).

Așadar, pentru realizarea *laturii obiective* a traficului de ființe umane e necesară existența cel puțin a unei varietăți din prima categorie de acțiuni infracționale și cel puțin a uneia din a doua categorie de acțiuni menționate, adică acțiunile relevante în *alin. (1) art.165*, se comit prin metodele de abuz prevăzute la *lit. a)-g) alin.(1), art.165 CP*.

Munca forțată, prevăzută la articolul 168 din Codul Penal, ar putea să obțină aspectul traficului de ființe umane în scop de exploatare prin muncă, cu condiția că au fost prezente acțiunile infracționale principale din latura obiectivă caracteristice traficului de ființe umane și evidențiate de legiuitor - *recrutare, transportare, adăpostire sau altele* - în combinație cu una din metodele proprii traficului de ființe umane stabilite la *articolul 165, alin (1), lit (a-g) CP*

Astfel, deși *traficul de ființe umane presupune* acțiuni infracționale de recrutare, transportare, transfer, adăpostire, primire inclusiv în scopul expluatării prin

¹Hotărîrea Plenului CSJ nr. 37 din 22.11.2004. <<https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=230>>

² Codul penal al Republicii Moldova, adoptat la 18.04.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova., 2002. Nr.128-129

³ Codul Penal al Republicii Molova. Comentariu.

muncă, cu sau fără consimțământ, prin amenințarea cu aplicarea violenței, înșelăciune și alte metode prevăzute la *art.165 alin.1 lit a)-g)*, se impune și concluzia că munca forțată de la *art. 168* ar putea să obțină aspectul traficului de ființe umane în scop de exploatare prin muncă cu condiția că au fost prezente acțiunile infraționale principale din latura obiectivă caracteristice traficului de ființe umane și evidențiate de legiuitor

Altfel, munca forțată, dacă nu întrunește semnele traficului de ființe umane va fi încadrată în baza *art.168CP*.

Mai mult decât atât, munca forțată nu impune prezența unui scop special, acesta putând fi diferit (profit, răzbunare, invidie, gelozie sau altele), neavând importanță la calificare și fiind luat în considerație doar la individualizarea pedepsei, pe când la traficul de ființe umane, scopul, în calitatea componentului facultativ al laturii subiective, joacă un rol decisiv la calificare, acesta fiind încheșat (format, cunoscut) în conștiința făptuitorului încă din momentul recrutării.

În cazul infracțiunii de trafic de ființe umane, persoana este traficată în scop de exploatare prin muncă, ceea ce semnifică că victimei i se neagă existența dreptului ei de a-și alege munca (activitatea), pe când la munca forțată, dreptul de a-și alege munca este afectat într-o anumită măsură. În asemenea circumstanțe, condițiile de exercitare a muncii și de remunerare sunt niște elemente facultative, care vin să întregescă condițiile generale de executare a muncii în cazul traficului de ființe umane sau a muncii forțate.

Aceste condiții facultative, la fel, influențează individualizarea pedepsei, punând în evidență și personalitatea infractorului. Totodată, acestea reiterează prevederile *Codului Muncii, în special din articolul 7, alin (1)*, potrivit căruia munca forțată este interzisă. Acest articol, în calitatea sa de normă generală (care interzice munca forțată, statuând-o ca principiu) lasă la discreția normelor speciale să identifice cazurile și mecanismele de sancționare a comportamentului ilicit atribuit la munca forțată.⁴ Astfel, faptele recunoscute ca muncă forțată de Codul Muncii au fost incriminate prin normele contravenționale (*articolele 57, 59-61 din Codul Contravențional*)⁵, iar formele muncii forțate care prezintă în sine un pericol social mai sporit au fost incriminate ca infracțiuni penale în Codul Penal.

De asemenea țin de menționat și faptul că, munca forțată nu impune prezența unui scop special, acesta putând fi diferit (ex. profit, răzbunare, invidie, gelozie etc.), neavând importanță la calificare (fiind luat în considerare doar la individualizarea pedepsei), pe când la traficul de ființe umane - scopul în calitatea componentului facultativ al laturii subiective joacă un rol decisiv la calificare (acesta fiind încheșat (format, cunoscut) în conștiința făptuitorului încă din momentul recrutării), fiind unul obligatoriu și conținut la *alin.(1) art.165CP*

Totodată, sînt frecvente cazurile de muncă forțată care sunt însoțite de adăpostire, în asemenea cazuri adăpostirea care nu generează efecte de limitare a victimei în dreptul de a circula în afara orelor de muncă se recomandă să fie identificată ca muncă forțată, pe când adăpostirea care generează limitarea în dreptul de a circula, de a comunica cu alte persoane, uneori și cu deposedarea de acte etc.,

⁴ Codul muncii al Republicii Moldova adoptat la 28 martie 2003.

⁵ Codul Contravențional al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 218-XVI din 24 octombrie 2008, Monitor Oficial 2009, nr. 3-6, art. 15, promulgat prin Decretul nr. 2046-IV.

urmează a fi identificată ca trafic de ființe umane, acțiuni prevăzute la *art.165 alin.(1) lit.b),c) CP*.

Mai simplu spus pentru ca o faptă infracțională să fie calificată în baza *art.168 CP*, aceasta nu trebuie să conțină elementele infracțiunii prevăzute de *art.165 CP*. Iar identificând elementele infracțiunii prevăzute de *art.165 CP*, fapta va fi calificată ca trafic de ființe umane și nu ca munca forțată.

Deoarece, pentru *realizarea laturii obiective a traficului de ființe umane* e necesară existența acțiunilor principale și celor adiacente din cadrul infracțiunii specificate la *alin. (1) art. 165 Cod penal*, cât și a scopului special, adică conținerea cumulativă a cel puțin a unei varietăți din prima categorie de acțiuni infracționale-*recrutate, transportare etc.*, cu un scop obligatoriu determinat și cuprins de intențe, prevăzut la *alin.(1) art.165 CP*, inclusiv *scop de exploatare prin muncă* și cel puțin săvârșirea a uneia din a doua categorie de acțiuni menționate, în *alin. (1) art.165* prin metodele de la *lit. a)-g) alin.(1), art.165 CP*.

În caz contrar fapta nu va putea fi calificată ca trafic de ființe umane în scopul muncii forțate *art.165 CP*, dar ca muncă forțată *art.168 CP*.

Potrivit doctrinei, deosebiriile dintre traficul de ființe umane și infracțiunea de muncă forțată sunt următoarele:

1) obiectul juridic principal al infracțiunii de trafic de ființe umane îl constituie relațiile sociale cu privire la libertatea fizică a persoanei. Altfel este conținutul obiectului juridic special sau, după caz, obiectului juridic principal al infracțiunii prevăzute la *art.168 CP al RM* conform doctrinei îl formează relațiile sociale care asigură dreptul persoanei la munca liberă; acest drept subiectiv include trei atribute care sunt afectate în egală măsură, atunci când cineva este influențat să presteze munca în mod forțat: 1) *libertatea muncii*; 2) *dreptul de a dispune de vocația pentru o anumită muncă, de a alege profesia și genul de activitate*; 3) *interzicerea muncii forțate*.

2) în cazul faptei infracționale prevăzute la *art.168 CP al RM*, nu se atestă prezența unei acțiuni principale și a unei acțiuni adiacente, deși fapta dată o alcătuiesc mai multe modalități cu caracter alternativ;

3) legiuitorul nu stabilește un scop special pentru infracțiunea de muncă forțată. Traficul de ființe umane nu se numără printre scopurile acestei infracțiuni. În schimb, scopul de exploatare prin muncă sau servicii forțate constituie una dintre formele scopului acțiunii principale din cadrul traficului de ființe umane;

În urma analizei cazului și a deciziei Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 25 iunie 2018 referitoare la învinuirea lui Basarab Rodion și Basarab Mihail, se constată că aceștia au fost implicați în infracțiuni grave, în special legate de traficul de ființe umane și munca forțată.

În sentința Judecătorei Cimișlia din 3 noiembrie 2015, Basarab Mihail a fost găsit vinovat de mai multe infracțiuni, inclusiv cele prevăzute de articolul 314 alineatul (1) și articolul 165 alineatul (2) literele b) și d) din Codul Penal al Republicii Moldova. Pentru aceste infracțiuni, i s-au aplicat pedepse severe, inclusiv 8 ani de închisoare cu executare și privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții de gestionare a întreprinderilor pentru o perioadă de 3 ani.

În ceea ce privește acțiunile lui Basarab Rodion, acesta a fost acuzat că, în perioada sfârșitului lunii noiembrie 2011 până în iulie 2012, a exploatat prin muncă și servicii forțate un individ sub pretextul angajării plătite. El l-a adăpostit pe victimă și l-a forțat să muncească la stâna sa, chiar și după ce acesta a încercat să fugă. Basarab Mihail a

fost implicat și el în aceste acțiuni, contribuind la recrutarea și transportul victimei la stână.

În timpul procesului, s-a argumentat că acțiunile lor nu se încadrează strict în infracțiunea de muncă forțată conform articolului 168 din Codul Penal, ci corespund mai degrabă infracțiunii de trafic de ființe umane, așa cum este stipulat în articolul 165. Instanța de apel a confirmat această interpretare și a respins recursurile lor.

Expertiza psihiatrică a arătat că victima, care suferea de retardare mintală moderată, era într-o situație de vulnerabilitate, iar inculpații au profitat de această situație pentru a-l exploata prin muncă forțată.

Prin urmare, decizia finală a Curții Supreme de Justiție a menținut acuzațiile și pedepsele impuse inițial, considerând că inculpații au comis infracțiuni de trafic de ființe umane și muncă forțată, exploatarea vulnerabilității și lipsa de cunoștințe ale victimei.⁶

Concluzii: Deși traficul de ființe umane presupune acțiuni infracționale de recrutare, transportare, transfer, adăpostire, primire inclusiv în scopul exploatării prin muncă, cu sau fără consimțământ, prin amenințarea cu aplicarea violenței, înșelăciune și alte metode prevăzute la art.165 alin.1 lit a)-g), se impune și concluzia că munca forțată de la art. 168 ar putea să obțină aspectul traficului de ființe umane în scop de exploatare prin muncă cu condiția că au fost prezente acțiunile infracționale principale din latura obiectivă caracteristice traficului de ființe umane și evidențiate de legiuitor – „recrutare, transportare, adăpostire...” în combinare cu scopul obligatoriu și una din metodele proprii la fel traficului *stabilite la lit. a-g) alin. 1 art. 165 CP.*

Mai mult decât atât, munca forțată nu impune prezența unui scop special, acesta putând fi diferit (profit, răzbunare, invidie, gelozie sau altele), neavând importanță la calificare și fiind luat în considerație doar la individualizarea pedepsei, pe când la traficul de ființe umane, scopul, în calitatea componentului facultativ al laturii subiective, joacă un rol decisiv la calificare, acesta fiind încheșat (format, cunoscut) în conștiința făptuitorului încă din momentul recrutării.

Altfel, munca forțată, dacă nu întrunește semnele traficului de ființe umane va fi încadrată în baza art.168CP.

Adică formele traficului de ființe umane, (recrutarea...etc), urmat de scopul obligatoriu și săvârșită prin metodele indicate la lit a)-g), alin (1), art 165 CP.

Referințe bibliografice:

1. Codul penal al Republicii Moldova, adoptat la 18.04.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova., 2002. Nr.128-129.
2. Codul Penal al Republicii Molova. Comentariu.
3. Codul muncii al Republicii Moldova adoptat la 28 martie 2003.

⁶ Decizia Colegiului penal al CSJ din 25.06.2018 <<https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=15449>>.

4. Codul Contravențional al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr. 218-XVI din 24 octombrie 2008, Monitor Oficial 2009, nr. 3-6, art. 15, promulgat prin Decretul nr. 2046-IV.
5. Hotărîrea Plenului CSJ nr. 37 din 22.11.2004.
<<https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=230 >>
6. Decizia Colegiului penal al CSJ din 25.06.2018.
<<https://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=230 >>